

Nepředmětnost a předmětnost jako filosofické téma

Už negativita v názvu poukazuje k jisté prozatímnosti: protiklad předmětný-nepředmětný není kontrární, nýbrž kontradiktorní, a má (může mít) tedy smysl pouze v nějakém vymezenějším rámci. Tímto rámcem je pojetí „skutečného“: ať už chápeme rozsah toho, co považujeme za „skutečné“, jakkoliv, užitím adjektiva „nepředmětný“ se má poukázat na to, že ne každá skutečnost má předmětnou povahu, ale že jsou skutečnosti (přesněji: že hodláme za skutečné považovat i takové skutečnosti), které jsou buď ryze nepředmětné, anebo mají vedle předmětné stránky i svou stránku nepředmětnou. (Naproti tomu – jak se později ukáže – ryzí předmětnosti nepovažujeme za skutečnosti v pravém slova smyslu, a to i když je můžeme „mínit“, „myslet“, „pojmově uchopovat“.) Pod „předmětností“ a „nepředmětností“ máme tedy na mysli povahu (charakter) skutečností samých; naproti tomu „předmětnost“ tzv. intencionálních předmětů ponecháváme nyní stranou, protože jde o předmětnost myšlenkových konstrukcí a tedy o předmětnost konstruovanou. Už z toho je zřejmá první obtíž, spočívající v homonymii slova „předmětný“, protože znamená něco zcela jiného, mluvíme-li o předmětném myšlení, anebo mluvíme-li o předmětných skutečnostech. I když ontologické „zpředmětnování“ (tj. předmětné chápání skutečností, které nejsou „jen“ předmětné) je vždy redukcí, má nicméně své relativní oprávnění právě v tom, že ony skutečnosti mají také předmětnou stránku. Naproti tomu tam, kde nejde o skutečnosti, které mají nějakou předmětnou stránku, nýbrž o skutečnosti ryze nepředmětné, je každé zpředmětnování zásadně chybné. Pak se nutně otvírá otázka, jak je možno mínit (a eventuálně myšlenkově ‚modelovat‘) takové ryzí nepředmětnosti. Na tomto místě se před nás staví onen zásadní problém, jak revidovat a napravovat onu velkou chybu tradičního (evropského) myšlení, které bylo přímo programově přesvědčeno o tom, že jediná cesta pojmovosti, tj. pojmového upřesnění toho, co bylo původně míněno jen nepřesně, spočívá v nasouzení pojmů řeckého typu, tj. spjatých s příslušnými intencionálními „předměty“, které jsou konstruovány jako izolované nebo izolovatelné a pouze logicky spolu souvislé. Zatímco tedy ve sféře „ontické“ nehodláme nijak problematizovat, že některé skutečnosti mají také předmětnou stránku (vedle nepředmětné), musíme kriticky odmítnout ten typ myšlení, který neumí nic než zpředmětnovat, a proto zpředmětnuje nejen to, co je předmětné ve skutečnosti, nýbrž i to, co předmětné není (byť by šlo jen o zapomínanou stránku skutečností). Místo tohoto starého nivelizujícího způsobem zpředmětnujícího myšlení se musíme naučit myslet tak, že se zpředmětnováním budeme zacházet mnohem opatrněji a jemněji, ale zejména že budeme takové nové, vylepšené zpředmětnování považovat jen za jeden typ (způsob) myšlení, zatímco si na druhé straně budeme muset vypracovat ještě jiným, docela ‚nový‘ nebo spíše dosud náležitě nereflektovaný a zejména metodicky nepropracovaný typ.

(Písek, 040123-1.)